

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Elevers sociala hälsa och nätverk

- En enkätstudie bland elever i år nio

Pia Lysberg
Hanna Nordlander

”Inriktning/specialisering/LAU370”
Handledare: Anita Franke
Examinator: Margreth Hill
Rapportnummer: VT09-2611-033

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel:	Elevers sociala hälsa och nätverk, en enkätstudie bland elever i år nio
Författare:	Pia Lysberg och Hanna Nordlander
Termin och år:	VT 2009
Kursansvarig institution:	Sociologiska institutionen
Handledare:	Anita Franke
Examinator:	Margreth Hill
Rapportnummer:	VT09-2611-033
Nyckelord:	Social hälsa, gemenskap, sociala kontakter

Syftet är att studera i vilken utsträckning elevers, i år nio, sociala hälsa i skolan påverkas i relation till deras sociala nätverk och känslan av sammanhang. För att kunna svara på vårt syfte har vi följande frågeställningar: I vilken utsträckning anser eleverna att de har ett socialt nätverk? I vilken utsträckning påverkar det sociala nätverket deras sociala hälsa? Och i vilken utsträckning finns det skillnader mellan flickor och pojkar?

En kvantitativ metod i form av en enkätundersökning utfördes. Respondentgruppen för undersökningen var ett antal elever i år nio på en skola i ett ytterområde utanför en större stad i västra Götalands län med ett totalt utfall på 69 stycken elever.

Det sammanlagda resultatet visar på att eleverna generellt mår bra i skolan men att pojkarna tenderar att må lite bättre än flickorna. Detta är något som vi finner stöd för i Socialstyrelsens folkhälsorapport från år 2001, där skriver de just det att de flesta ungdomar i Sverige uppskattar sin livskvalitet som god, men att flickor i högstadietiden tenderar att skatta sin livskvalitet något sämre pojkarna i samma ålder. Gällande elevernas sociala kontakter och nätverk, har de allra flesta elever ett utbrett kontaktnät. Samtliga elever, förutom en, upplever att deras sociala kontakter i skolan är "mycket" eller "ganska" bra. Det finns ingen märkbar skillnad mellan könen men det faktum att flickor i större utsträckning än pojkarna svara "ganska bra" kvarstår. Detta är även något som vi har sett genomgående i enkätsvaren. Vad detta kan tänkas bero på har vi inget svar på men vi resonerar kring tänkbara orsaker i vår slutdiskussion. De flesta anser att det är viktigt att ha många vänner i skolan men flickor tenderar att umgås i mindre grupper i större utsträckning än pojkarna. Här kan vi se skolans betydelse som social arena och det överensstämmer med Blidings syn på skolan som en arena för social möten och att det förväntas av eleverna att kunna ha många vänner.¹ Men skolan är inte den enda arenan för sociala kontakter, tack vare den nya teknologin som hela tiden utvecklas kan vi idag hålla en ständig kontakt med våra vänner. Mobiltelefon och Internet har gjort det möjligt att bibehålla sitt sociala nätverk även när vi inte är i direkt kontakt med varandra. Vår studie visar även att nästan samtliga tillfrågade elever har fler än sju vänner på Internet. 53 av 69 elever uppger att de använder sig av Community's för att hålla kontakten med sina vänner. Slutligen så upplever sig de flesta känna en stor gemenskap. Ungefär hälften av de tillfrågade skulle må bättre av att ha ett större nätverk medan övriga verkade var nöjda som det är.

Studien är av hög relevans för läraryrket då elevernas sociala hälsa påverkar deras sinnestämning och deras slutliga resultat i skolan. Vi anser att det är viktigt att vi, inte bara som lärare utan även som ansvarsfull vuxen i skolan, ser till att våra elever har en god social hälsa och att de omges av personer som bekräftar dem. Om sedan eleverna har flertalet av sina vänner i skolan, utanför skolan eller på Internet är individuellt för var och en.

¹ Bliding. 2004

Förord

Efter fem års studier känns det givande och inspirerande att få avsluta våra studier tillsammans, då vi en gång gemensamt började den långa vägen.

Inför examensarbetet var den stora frågan vilket ämne vi skulle forska kring. Vi har båda två ett stort intresse av sociologi och sociala frågor. Vi ansåg det viktigt att hitta ett aktuellt ämne och som är betydande inför vår kommande yrkesroll.

Genomgående har vårt ämne varit intressant och givande men vi upptäckte snart att det inte fanns så mycket forskat om fenomenet social hälsa. Det delade intresset för ämnet har bidragit till att samarbetet mellan oss två har fungerat väl. Stundtals har det känts frustrerande då det varit svårt att hitta relevant litteratur och teorier. Men viljan och intresset har alltid funnits och därför har vi kunnat genomföra examinationsarbetet tillsammans.

För att försöka hålla den röda tråden genom hela arbetet har vi oftast suttit tillsammans och skrivit, även om en del kapitel har skrivits var och en för sig så har vi alltid funnits till för varandra för ventilation och råd.

Vi vill tacka vår handledare Anita Franke för tips och råd samt konstruktiv kritik som hjälpt till att höja uppsatsen ur ett vetenskapligt perspektiv.

Vi vill även rikta ett hjärtligt tack till skolan som gav oss möjlighet att genomföra enkätundersökningen. Tack till rektorn, berörda lärare och elever.

Sist men inte minst vill vi tacka Jens och Andreas för allt stöd som vi har fått under resans gång.

”Ju mer man tänker, ju mer inser man att det inte finns något enkelt svar”

– Nalle Puh

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 Inledning till problemområde.....	5
1.2 Syfte och frågeställning	6
1.3 Begreppsapparat	6
2. Teoretiska ramverk	7
2.1 Styrdokument	7
2.2 Behaviorismen.....	7
2.3 Konstruktivismen.....	8
2.4 Det sociokulturella perspektivet	9
2.5 Den självförverkligande människan	10
2.6 KASAM-begreppet, Känslan av sammanhang	10
2.7 Avgränsning och sammanfattning av litteraturen.....	11
3. Tidigare forskning	13
3.1 Det sociala livet i skolan	13
3.2 Social hälsa.....	13
3.3 Grupprocesser.....	15
3.4 Att vara ung i dagens mediasamhälle	16
3.5 Virtuella gemenskap.....	17
3.6 Sammanfattning av tidigare forskningsområdet.....	19
4. Metod	20
4.1 Val av forskningsansats	20
4.2 Enkät	20
4.2.1 Enkätens utformning	20
4.2.2 Pilotundersökning	21
4.2.3 Förändring och utveckling av enkäten	21
4.3 Urval	22
4.4 Etik.....	23
4.5 Distribution och insamling av enkät	23
4.6 Bearbetning och analys av insamlad data	24
4.7 Validitet och reliabilitet	25
4.7.1 Validitet.....	25
4.7.2 Reliabilitet	25
4.8 Bortfallsdiskussion.....	26
4.9 Metoddiskussion.....	26
5. Resultat	28
6. Diskussion	34
6.1 Resultatdiskussion	34
6.1.1 Social hälsa i skolan.....	34
6.1.2 Fritid och virtuella gemenskap	35
6.1.3 Social hälsa i relation till kontakter och gemenskap.....	36
6.2 Allmän diskussion om fenomenet social hälsa	37
7. Relevans för läraryrket	39
8. Förslag på vidare forskning	40
9. Slutsats	41
Litteraturförteckning	42
Tryckta källor:	42
Elektroniska källor:.....	43

1. Inledning

Nedan följer en kort introduktion till vår undersöknings problemområde samt en definition av begrepp som behandlas i uppsatsen.

1.1 Inledning till problemområde

Som blivande lärare kommer vi sannolikt komma i kontakt med problematiken kring elevers "sociala hälsa". De sociala relationerna är viktiga i ungdomsåren för den psykiska såväl som den fysiska hälsan. En rapport som är gjord av statens folkhälsoinstitut menar att ungdomsåren kännetecknas av att relationerna till vänner blir starkare.² I Ipo94 står det att "Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära".³ Genom vår studie vill vi belysa problematiken kring elevers sociala hälsa, men även känslan av sammanhang och elevernas sociala nätverk. Vi anser att dessa tre komponenter är starkt sammanvävda och är i relation till varandra.

Den sociala hälsan hos dagens ungdomar är svår definierad. Det kommer rapporter om att den sociala hälsan försämras med stigande ålder och att skillnaderna mellan pojkar och flickor ökar.⁴ Skolan har varit en arena för sociala möten för många elever men med hjälp av den nya tekniken i dagens samhälle såsom Internet och alla dess funktioner, blir arenan för sociala möten obegränsad och känslan av sammanhang kan elever söka på oändliga sätt.

Huruvida elever känner gemenskap med andra eller ej är en viktig del i vår undersökning, Antonovsky är känd för sitt KASAM begrepp som innebär "känslan av sammanhang". Hans teori bygger på tre komponenter, begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

I media talas det om en ny generation, den så kallade "MeWe" generationen. I en artikel i Dagens Nyheter beskrivs dessa på följande "en "MeWe" är född runt mitten på 80-talet och framåt. Hon eller han drömmer om att skaffa jobb och bo i ett fint hus, att hitta den rätta och att få barn".⁵ Det som kännetecknar en "MeWe" är att de är individualister samtidigt som de värnar starkt om sina enorma sociala nätverk. De värnar främst om familjen, vänner och bekanta.

Som blivande lärare anser vi att vår undersökning kommer att vara till stor hjälp för att förstå våra kommande elever. Intresset av elevers sociala hälsa och sociologi i stort har växt fram under hela vår fem år långa utbildning. Våra gemensamma ämneskompetenser är karaktärsämnen inom gymnasieprogrammet Barn- och fritidskunskap. Utöver det har vi även svenska alternativt samhällskunskap som inriktningar. Den generation ungdomar som uppsatsen belyser är den generation som kommer att ta över samhället efter oss. De kommer exempelvis bli mäktiga beslutsfattare, chefer, läkare etc. Ser man till skolvärlden så kommer de att vara lärare till våra kommande barn, bara en sådan tanke är intressant att studera vidare på. Vilken väg eller karriär de än kommer att välja är det viktigt att det är en stark generation med god social hälsa som vi lämnar över till kommande yrken och karriärer.

² Danielsson. 2005/2006. s. 35

³ Lärarens handbok. 2006. s. 12

⁴ Danielsson. 2005/2006. s. 6

⁵ <http://www.dn.se/livstil/relationer/1.812372?rm=print> 2009-03-03

1.2 Syfte och frågeställning

Syfte

Syftet är att studera i vilken utsträckning elevers, i år nio, sociala hälsa i skolan påverkas i relation till deras sociala nätverk och känslan av sammanhang.

Frågeställningar

- I vilken utsträckning anser eleverna att de har ett socialt nätverk?
- I vilken utsträckning påverkar det sociala nätverket elevernas sociala hälsa?
- I vilken utsträckning finns det skillnader mellan flickor och pojkar?

1.3 Begreppsapparat

I undersökningen kommer begrepp såsom social hälsa, socialt nätverk och känsla av sammanhang vara centrala. Begreppen kan vara svårdefinierade därför har vi nedan sammanställt våra egna definitioner av begreppen.

Hälsa - Världshälsoorganisationen (WHO) definierade 1948 hälsa som ett tillstånd av fullständig fysisk, psykisk och socialt välbefinnande inte bara frånvaron av sjukdom eller handikapp.⁶

Social hälsa – När det talas om hälsa så finns det flera aspekter av detta såsom fysisk, psykisk hälsa m.fl. I denna studie tas inga hänsyn till dessa utan vi avser att mäta den sociala hälsan hos eleverna. I den sociala hälsan tar vi hänsyn till elevernas förmåga att skapa och upprätthålla relationer till andra människor.

Socialt nätverk – Individens sociala relationer, det kan vara familj, släkt, vänner, skolkamrater etc.

Känslan av sammanhang – Vi avser att använda oss av Antonovsky's begrepp, detta för att vi inser betydelsen och vikten av att eleven har en god känsla av sammanhang. Alltså att eleven känner en meningsfullhet. Vi anser även att det är viktigt att arbeta med detta i skolans värld, att eleven ska känna sig viktig och behövd.

Ungdomar – I de olika texter definieras ungdomstiden olika. Med begreppet ungdomar avser vi åldersspannet 14-20. Innan eleverna kommer till högstadiet anser vi att individerna fortfarande klassas som barn. När ungdomen tar studenten från skolan och ofta flyttar hemifrån vill vi välja att kategorisera dessa som vuxna. Självklart ser vi en möjlig problematik att klassificera in individen i olika mognadsgrader då vi alla individer är olika och mognar och socialiseras in i vuxenlivet olika fort.

⁶ www.who.se

2. Teoretiska ramverk

I detta kapitel behandlas de teoretiska ramverk som vi avser att använda som begreppsliga verktyg för att kartlägga och identifiera de faktorer som ligger till grund för fenomenet social hälsa. Inledningsvis följer utdrag och kopplingar från skolans styrdokument och därefter behandlas olika teorier om lärande, känsla av sammanhang och social hälsa

2.1 Styrdokument

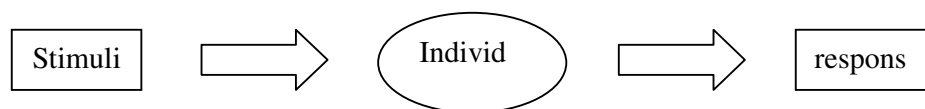
Enligt läroplanen för det obligatoriska skolväsendet skall skolans grunder vila på de demokratiska värderingar som samhället är uppbyggt på.

Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö (1 kap. 2§)⁷

Vidare står det i läroplanen att ”skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära.”⁸ Enligt läroplanen grundläggs personlig trygghet och självkänsla i hemmet men man menar vidare på att även skolan har en viktig roll där. ”Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.”⁹ Detta är några citat tagna ur läroplanens kapitel om ”god miljö för utveckling och lärande.”

2.2 Behaviorismen

Enligt Imsen är behaviorismen grundad på en objektivistisk grundsyn, som innebär att sann kunskap enbart ska kunna observeras, räknas och mätas. ”När vi studerar människan kan vi bara observera det som påverkar individen och det beteende som följer på denna påverkan.”¹⁰ Påverkan blir i detta fall stimuli och det människans reaktion blir således respons.

Imsen skriver vidare att vi enligt behaviorismen inte kan veta vad som försiggår hos individen mellan stimuli och respons. Detta därför att vi inte kan mäta eller observera individens tankar. Som människa föds vi, enligt behaviorismen, som ett blankt blad, det är endast vissa reflexer som är medfödda. Utöver dessa fåtal reflexer är alla andra kunskaper och erfarenheter inlärd. Därför är inlärningsstudier ett centralt begrepp inom behaviorismen.

⁷ Lpo 94 s. 3

⁸ Ibid. s. 7

⁹ Ibid. s. 7

¹⁰ Imsen 2006 s. 38

”Genom rätt påverkan och stimulering kan vem som helst i teorin lära sig vad som helst. Alla kan lära, men inlärningshastigheten kan variera från individ till individ.”¹¹ Det som ses som intellektuella skillnader mellan elever är att de lär sig olika snabbt.

Behavioristiska perspektiv på motivation

För att få en djupare förståelse i vad som motiverar individen ur ett behavioristiskt synsätt kan motivationen förklaras genom begreppen belöning och straff.¹² Individen söker det som ger lust och belöning, det som individen förknippar med straff och olust försöker individen undvika. Ser man till motivationen i skolans värld skriver Imsen följande: ”I skolan är betygssystemet det mest framträdande belöningsystemet, och det påverkar starkt elevernas motivation till skolarbetet.”¹³ Motivationen riktas snarare mot själva belöningen än innehållet i sig.

2.3 Konstruktivismen

Konstruktivism utmärks bland annat av att lärande ses som en individuell angelägenhet. Inom den kognitiva konstruktivismen konstruerar barnet själv sina kunskaper utifrån den stimulans och de möjligheter till aktiv utforskning av det som miljön erbjuder.¹⁴

Det finns en rad olika teorier om lärande. Inlärning är en aktiv process i vilken individen konstruerar sin kunskap utifrån egna erfarenheter. Imsen menar att efterhand som vi gör nya erfarenheter utvecklar och förändrar vi våra kunskaper, så att lärandet blir en kontinuerlig process där vi konstruerar och rekonstruerar våra personliga uppfattningar. Imsen menar vidare att vi förstår världen genom sociala produkter eller förståelseformer.

Konstruktivismen menar att kunskap inte är något som finns i sig utan att den är skapad av människor i strävan mot efter att förstå och förklara världen omkring oss. Jean Piaget är mest känd för sin utvecklingsteori. Piaget definierar människan som en levande och social organism som handlar i en miljö.¹⁵ Människan föds med en förmåga att vara nyfiken det vill säga att barnet imiterar andra för att kunna leva och agera med andra individer. Piaget uppfattning om begreppet social är att människan kan utveckla sig till människa bara genom att växa upp tillsammans med andra människor. Vidare menar Piaget att vara social i betydelsen att kunna leva sig in i andra inte är något medfött utan något som ska utvecklas.¹⁶ Piaget anser att utvecklingen är beroende av det sociala samspelet därför att människan gör många erfarenheter i just detta samspel. Piaget menar att inlärning är ”något” förändras på det inre planet. Det förutsätter att vi har mentala föreställningar om eller avbildar yttervärlden.¹⁷ Lärande är en växelverkan mellan omgivningen och barnet.

¹¹ Imsen 2006 s. 39

¹² Ibid. 2006 s. 462

¹³ Ibid. 2006 s. 463

¹⁴ Ibid. 2006

¹⁵ Jerlang et al 2003 s. 233

¹⁶ Ibid. s. 233

¹⁷ Imsen. 2006. s. 280

2.4 Det sociokulturella perspektivet

I ett sociokulturellt perspektiv är utveckling en socialisation in i en värld av handlingar, föreställningar och samspelsmönster som är kulturella och som existerar i och genom kommunikation, och som därför skiljer sig åt mellan samhällen och livsmiljöer. Enligt Säljö är ett sociokulturellt perspektiv att människor handlar inom ramen för praktiska och kulturella sammanhang och direkt eller indirekt samspejar med andra. Säljö menar vidare att ett alternativt sätt att uttrycka detta är att säga att mänsklig tänkande och handlande är situerat i sociala kontexter.¹⁸

Inneslutning och uteslutning är centrala begrepp för Bliding.¹⁹ Hon menar att eleverna i skolan driver ett ständigt pågående relationsarbete där det är viktigt för eleverna att känna tillhörighet med varandra. Denna tillhörighet kan beskrivas som inneslutning. Det är viktigt att för eleverna att visa för sig själva och för andra att de tillhör samma "gäng". Bliding menar att "ett kännetecken för att vara kompisar är att likna varandra."²⁰ Detta kan ske genom att exempelvis klä sig likartat.

I ett sociokulturellt perspektiv på människors handlande kan barns relationsarbete och relationsprojekt betraktas som *sociala praktiker*, vilka omfattar det barnen gör tillsammans i kontextuellt inramade sammanhang. Sociala praktiker har skapats och utvecklats genom människors interagerande inom ramen för de sociokulturella förhållanden som omger dem och kan på det sättet beskrivas som historiska och kulturella.²¹

Bliding hävdar alltså att människors handlande kan förklaras och vara situerat i flera olika kontexter på en och samma gång.

Lev Vygotskij är en förespråkare för det sociokulturella perspektivet. Vygotskij menar att "en människa måste förstås i tid och rum"²² Vygotskij menar vidare att man inte kan bestrida att den biologiska mognaden spelar roll. Han ser det så att den biologiska utvecklingstendensen och sociala miljöförhållande blandas. Inom det sociokulturella perspektivet är idén om att redskap är till att förklara hur vi tillägnar oss kultur och gemensamma kunskaper och på det hela socialiseras till människor.

Vygotskij hävdar att all intellektuell utveckling och allt tänkande har sin utgångspunkt i social aktivitet. Det individuella, självständiga tänkandet är socialt betingat och är ett resultat av det sociala samspelet mellan barnet och andra människor.²³

Vidare är Vygotskij syn på lärande och utveckling först och främst ett resultat av samspel och eleven skall kunna tillägna sig de redskap som finns i språket.

Vygotskij menar att det inte är så individuell utveckling leder till social aktivitet utan omvänt: utvecklingen går från ett tillstånd där barnet kan göra saker och ting tillsammans med andra och ett tillstånd där det kan göra det själv.²⁴

¹⁸ Säljö. 2000. s. 104

¹⁹ Bliding. 2004

²⁰ Ibid. s. 150

²¹ Ibid. s. 55

²² Imsen. 2006. s. 311

²³ Ibid. s. 312

²⁴ Ibid. s. 312

2.5 Den självförverkligande människan

Teorierna om den självförverkligande människan beskrivs inom den s.k. humanistiska psykologin, där de hävdar "[...] att människan har ett medfött behov av att förverkliga sig, dvs. utnyttja sina inneboende möjligheter på ett optimalt sätt".²⁵

Abraham Maslow är kanske mest känd för sin motivationsteori även kallad behovstrappa. De centrala begreppen hos Maslow är behov och motivation och det är de behov hos den enskilde individen som driver denne och motiverar individen till vissa handlingar. "När behoven på en viss nivå är tillfredsställda, är det inte längre dessa som driver individen. Denne riktar sig i stället på närmast högre behovsnivå."²⁶ Således är motivationen hos individen ständigt riktad framåt och uppåt.

De olika behoven som Maslow har klassificerat är; fysiska behov, trygghetsbehov, sociala behov, behov av aktning och självförverkligande. De fysiska behoven förutsätts, enligt Maltén, barnen redan få hemifrån med tanke på att Sverige är ett utvecklat välfärdsland. I de resterande behoven är skolan en viktig aktör och arena. I de sociala behoven tolkar Jerlang m.fl. behoven som följande: "accepterande och status, kontakt, behovet av att tillhöra sociala sammanhang mm."²⁷ Vid dessa behov fungerar skolan som en social arena där eleverna får chansen att uppnå dessa behov. Gällande de behov av aktning som eleverna har, har läraren en betydande roll för att motivera eleverna genom uppmuntran och beröm.

Elever byter grupper, blir inte insläppta eller hamnar utanför."²⁸ Grupprocesserna ändrar skepnad och innehåll och kan bidra till såväl gemenskap som utanförskap. I Ipo94 står det under målen att: "Skolan skall sträva efter att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen och visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv."²⁹

2.6 KASAM-begreppet, Känslan av sammanhang

Som individer stöter vi ofta på olika slags motgångar och påfrestningar av olika slag, vissa av oss klarar av dessa situationer lättare än andra. Antonovsky menar på att motståndskraften beror i vilken utsträckning vi upplever en känsla av sammanhang. Antonovsky's KASAM-begrepp bygger på tre olika komponenter såsom begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet, i "Hälsans mysterium" redogör han för hur dessa tre begrepp samspelar med varandra. Begreppet begriplighet anses vara kärnan i teorin. "Den syftar på i vilken utsträckning man upplever inre och yttre stimuli som förnuftsmässigt gripbara, som informations som är ordnad, sammanhängande, strukturerad och tydlig snarare än som brus – dvs. kaotisk, oordnad, slumpmässig, oväntad, oförklarlig."³⁰

²⁵ Maltén 2000 s. 27

²⁶ Ibid. s. 29

²⁷ Jerlang 2003 s. 217

²⁸ Thornberg 2004 s. 32

²⁹ Lärares handbok s 14

³⁰ Antonovsky 1991 s. 39

En individ med en hög känsla av begriplighet möter framtiden med tron att de yttre stimuli som han/hon kommer att stöta på är av förutsägbar karaktär. Skulle det komma som överraskningar klarar individen av att ordna och förklara dessa händelser. Människan kan möta tragedier och se dessa som begripliga och förstå dem. Hanterbarhet innebär i vilken utsträckning individen innehar tänkbara resurser för att möta kraven som ställs på individen. "Har man en hög känsla av hanterbarhet kommer man inte att känna sig som ett offer för omständigheterna eller tycka att livet behandlar en orättvist." ³¹ När individen möter på olyckliga saker så hjälper det denne att repa sig snabbare och sorgtiden blir därmed inte lika lång som den skulle kunna vara. Meningsfullhet är KASAM-begreppets motivationskomponent och handlar om att individen har en känsla av delaktighet.

KASAM under tonårsperioden

Antonovsky förklarar tre olika kulturella vägar som en tonåring kan följa ³², de olika vägarna är: "Det komplexa och öppna samhället som erbjuder en mängd olika legitima och realistiska val", "den integrerade, homogena och förhållandevis isolerade kulturen eller subkulturen" och "den förödande och förvirrande sociokulturella miljö där det är omöjligt att få något grepp om tillvaron. Alla dessa tre vägar ger olika informationsmönster att bygga på. "Livet är aldrig lätt och smärtfritt, inte ens för den lyckligast lottade av ungdomar." ³³ Centralt för alla ungdomar oavsett kultur är att de ständigt ställs inför problem som: "att bli någon" och att utveckla "en bestämd personlighet i en social verklighet som man förstår." ³⁴

För ungdomar är det en förutsättning att de har en god känsla av begriplighet och hanterbarhet för att kunna känna en hög meningsfullhet. Livet blir meningslöst om inte ungdomarna känner att livet är hanterbart och begripligt. Detsamma kan man säga om skolan, om inte eleverna känner till vad som ska sker i skolan och att de inte kan påverka det så är risken att eleverna upplever skolan meningslös hög. ³⁵

2.7 Avgränsning och sammanfattning av litteraturen

Inledningsvis i litteraturgenomgången har vi valt att belysa vissa utdrag ur skolans styrdokument därför att det är relevant utifrån studiens syfte. Vi har även valt att ta med tre olika lärandeteorier såsom konstruktivismen, det sociokulturella perspektivet och behaviorismen. Detta gjordes därför att belysa likheter och skillnader mellan de olika teorierna. Konstruktivismen och det sociokulturella perspektivet är teorier som stödjer vår forskning och stämmer överens med vårt syfte. Vi valde att ta med behaviorismen för att påvisa att det finns fler lärandeteorier även om denna inte till fullo stöder vår teoretiska ansats. Det som skiljer lärandeteorierna åt är att behaviorismen är grundad på en objektivistisk grundsyn.

³¹ Antonovsky 1991 s. 40

³² Ibid. s. 130

³³ Ibid. s. 131

³⁴ Ibid. s. 130

³⁵ <http://www.skane.se/templates/Page.aspx?id=129757> hämtad 2009-05-19 kl 10:01

Vidare anser behaviorismen att utvecklingen styrs av stimuli och respons kopplingar och att man inte kan veta vad som försiggår hos individen mellan stimuli och respons. Kognitiva teorier däremot anser att kunskap inte är något som finns i sig utan att den är skapad av människor i strävan mot efter att förstå och förklara världen omkring oss.

Piaget är en konstruktivist och menar att utveckling är ett resultat av kognitiv obalans och återupprättad jämvikt.³⁶ Piaget ser lärande som ett individuellt fenomen, medans det sociokulturella perspektivet tror på en social process. Piagets uppfattning är att man kan utveckla sig till människa bara genom att växa upp tillsammans med andra människor. I den sociokulturella teorin är språket en central del och Vygotskij menar på att barn som till exempel målar en teckning målar först och berättar efteråt vad det blev för motiv medans lite äldre barn först bestämmer vad de ska måla och sedan målar motivet. Den behavioristiska teorin anser att vi föds som ett tomt blad och menar att känslor och tänkande inte är något annat än fysiska rörelser eller kemiska reaktioner.

Vi har även valt att belysa teorin om den självförverkligande människan och KASAM-begreppet för att det är av relevans utifrån vårt syfte som är att studera i vilken utsträckning elevers sociala hälsa i skolan påverkas i relation till deras sociala nätverk och känslan av sammanhang. Den självförverkligande människan står för att människan har ett medfött behov av att förverkliga sig själva, det vill säga att människan utnyttjar sina möjligheter på ett optimalt sätt. KASAM-begreppet implicerar tre annorlunda komponenter, begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Det vanligaste är att elever behöver ha en hög känsla av begriplighet och hanterbarhet för att uppleva en slags meningsfullhet.

³⁶ Imsen, 2006, s. 311

3. Tidigare forskning

3.1 *Det sociala livet i skolan*

”Socialisation kallas den process där barn och unga införlivar eller tillägnar sig gruppens eller samhällets normer, värden, föreställningar och beteendemönster, och som medför att de utvecklar sin personlighet och anpassas till gruppen eller samhället”.³⁷ Vidare menar Thornberg att socialisation inte bara handlar om att överta samhällets och sociala grupper normer utan även att utveckla en identitet, ett ”jag”, vilket hänger samman med att tillägna sig normer och att bli en social grupp- och samhällsmedlem.³⁸ Vidare menar han på att barn och unga inte är några passiva mottagare i socialisationsprocessen och ser processen snarare som ett samspel eller interaktion istället för något direkt överförbart. Barn och unga ses som aktiva subjekt och sociala kreativa aktörer som samspelar med varandra. Socialisation kan ses som en tvåvägsprocess, enligt många forskare, mellan individen och dess omgivning och de påverkar varandra ömsesidigt.

Bliding menar att skolan är en arena för sociala möten. Barn och vuxna möts och förväntas kunna samspela och hantera relationer med varandra över en lång tid.³⁹ Bliding menar vidare att barns sociala tillvaro i skolan uppmärksammas mer och mer de senaste åren.

”Social kategorisering är en grundläggande kognitiv process hos människan som innebär att hon mentalt genom sitt samspel med andra försöker skapa ordning i och förståelse för den sociala omgivningen genom att gruppera personer på ett sätt som ger mening åt henne”.⁴⁰

Vi tillbringar nästan all vår tid med att samspela med andra människor. Social interaktion kan förklaras som vardagliga möten med andra.

3.2 *Social hälsa*

Social hälsa är ett begrepp som kan vara svårtydligt. Social hälsa kan innebära att man har bra relationer till sina medmänniskor samtidigt som man lever i en tillfredsställande miljö. Ett väl fungerande socialt nätverk är av största betydelse för att god hälsa ska vidmakthållas. Den sociala interaktionen med andra människor är av yttersta vikt för att människor ska må bra och ha en god social hälsa. Elever i skolan behöver skaffa sig en social identitet. Det är viktigt att vara med andra elever som får dem att känna sig bra och betydelsefulla. Enligt Nilsson får människor i en grupp fördelar och ett positivt utbyte, grupper uppfyller flera viktiga sociala behov.⁴¹ Behovet av att vara en del av en social kontext är viktigt och relationen till andra elever i skolan är av stor vikt. Nilsson menar vidare att vi blir människor först när vi ingår i sociala relationer och är medlemmar i en social värld det vill säga då vi lärt oss att de innebörder som ligger till grund för olika roller och relationer.⁴²

³⁷ Thornberg, 2006. s. 186

³⁸ Ibid. s. 169

³⁹ Bliding, 2004. s. 17

⁴⁰ Thornberg, 2004. s. 82

⁴¹ Nilsson, 2005

⁴² Nilsson, 2005

Genom socialstyrelsens folkhälsorapport från 2001 framgår det att ungdomar i Sverige bedömer sin livskvalitet och hälsa som mycket god och generellt sätt bättre än i andra länder i Europa.⁴³ Samma rapport visar på tendenser att under högstadietiden bedömer flickor sin livskvalitet sämre än pojkar. Vidare framgår det i rapporten: ”Efter 16 årsåldern förbättrades flickornas situation och i åldern 25–34 år bedömde unga kvinnor sin livskvalitet generellt högre än unga män. Skillnaderna mellan unga män och unga kvinnor var oberoende av familjens sociala ställning och eventuella invandrarstatus.”⁴⁴ Statens folkhälsoinstitut genomför en riksomfattande enkätundersökning bland alla femte-, sjunde- och niondeklasser i landet. Ur den senaste rapporten som gjordes 2005/06 framgår det bland annat att majoriteten av alla elever anser sig själva ha en bra hälsa.

Andelen däremot som tycker sig ha en mycket bra hälsa minskar med åldern, framförallt bland flickorna. I alla tre årskurser är det fler flickor som skattar sin hälsa mer negativt än pojkarna.⁴⁵ I en utredning gjord av statens offentliga utredningar skriver författarna om mobiltelefonens utbredning och dess medförda konsekvenser. ”År 2005 hade 99 procent av alla kvinnor och män i åldern 16-24 år mobiltelefon.”⁴⁶

Ungdomar har tagit till sig tekniken snabbare än andra åldersgrupper och enligt folkhälsoinstitutets undersökning använder sig sextio procent av flickorna och runt femtio procent av pojkarna, i femton års ålder, dagligen sin mobiltelefon, telefon och internet för att prata med sina kompisar.⁴⁷ Enligt Bremberg använder de flesta sin mobiltelefon för att utveckla och bibehålla sitt sociala nätverk.⁴⁸ ”Det är således möjligt att användning av mobiltelefoner och sms kan bidra till tätare kontakter människor emellan. Detta kan bidra till att öka tilltron människor emellan och därigenom till utveckling av samhällets sociala kapital.”⁴⁹ Den nya teknologin som ständigt växer fram underlättar således för oss människor att bibehålla och skaffa nya sociala kontakter, vilket har visats påverka vår sociala hälsa positivt.⁵⁰

⁴³ <http://www.sos.se/fulltext/111/2001-111-2/kap4.htm> 2009-05-15 kl 12:55

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Danielson. 2006. s. 15

⁴⁶ Ibid. s. 203

⁴⁷ Ibid. 2006. s. 36

⁴⁸ Bremberg. 2006. s. 203

⁴⁹ Ibid. s. 203

⁵⁰ Ibid. s. 203

3.3 Grupprocesser

En grupp är något som går att betrakta som ett levande system, dvs. som något som befinner sig i ständig förändring, som uppstår, fortlever, förändras och försvinner.⁵¹ Grupper uppstår genom att olika individer med likartade intressen, mål och karaktärer möts antingen slumpmässigt eller ordnande former.⁵² Grupprocesser är en central aspekt av det sociala livet, och vi tillhör en mängd olika grupper. I grundskolan hamnar elever slumpmässigt i olika klasser där intressen och mål inte behöver stämma överens med varandras. Grupprocesser handlar om vad som sker i en grupp, hur de olika medlemmarna agerar som en följd av det sociala samspelet. En grupp centreras ofta som en grupp med ett gemensamt mål och definieras genom exkludering av "ickegruppen".⁵³

Utifrån dessa definitioner är exempelvis en klass i grundskolan en grupp trots att de inte aktivt valt varandra, de klassas som konkreta grupper. Konkreta grupper består av fler än en person; de själva uppfattar att de är en grupp. De anses även tillhöra den specifika gruppen av andra.⁵⁴ Gruppens mål och uppgifter kan vara att skriva ett projektarbete tillsammans eller till exempel att gå efter ett gemensamt schema. Dessa grupper kallas för ingrupper, medan de övriga klasserna i skolan kallas för utgrupper.

Elever i skolan tillhör oftast fler än en grupp, man talar om primärgrupper som utgör elevens familj och närmaste sfär. Skolklassen som eleven tillhör kallas för sekundärgrupp och inom de olika sekundärgrupperna finns undergrupper som oftast utgörs av en mindre grupp vänner som eleven har nära och betydelsefulla relationer till.⁵⁵

Elever byter grupper, blir inte insläppta eller hamnar utanför." ⁵⁶ Grupprocesserna ändrar skepnad och innehåll och kan bidra till såväl gemenskap som utanförskap. I lpo94 står det under målen att: "Skolan skall sträva efter att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen och visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv."⁵⁷

⁵¹ Angelöw & Jonsson. 2000 .s 136

⁵² Ibid.

⁵³ Svedberg. 2003

⁵⁴ Thornberg. 2004.

⁵⁵ Thornberg. 2004

⁵⁶ Ibid. s. 32

⁵⁷ Lärarens handbok s. 14

3.4 Att vara ung i dagens mediasamhälle

Att växa upp i ett mediasamhälle ställer en del krav på dagens ungdomar. Medierna bidrar till att skapa kultur och att forma människors medvetande. I en rapport gjord av medierådet rapporteras det att 80 procent av de unga (12-16 år) som tillfrågats har något slags mediebearbete på sitt rum.⁵⁸ Det är allt vanligare att ungdomar som i detta fall är 12-16 år har någon slags media på rummet och tillgången till tekniken har inga gränser. Persondatoren är det medier som används mest i skolvärlden och som är till störst hjälp för eleverna.⁵⁹

Mewe är den såkallade ”nya” generationen ungdomar som är födda på mitten av 1980-talet och framåt. De kallas Mewe generationen för att de är individer som värnar starkt om vänner och familjen men samtidigt är de individualister, men inga egoistiska sådana. Där kollektivet representeras av ett socialt nätverk av familj och vänner.⁶⁰

På det sociala planet tror Mewe´s på kollektiva lösningar mer än på att alla ska sköta sig själva. Åsikterna om Mewe´s går isär och det har gått att läsa om blandade reaktioner kring den omtalade generationen.⁶¹ En Mewe är känd för att de är födda med mobilen i handen och de använder tekniker för att kommunicera med andra. De håller kontakt med sina gigantiska nätverk via Internet. Imsen menar att effekterna på visuella medier och digital teknik har diskuterats och frågan om det påverkar barns och ungas socialisationsprocess.⁶² Vidare menar Imsen att olika grupper i samhället använder medierna olika, vi har olika utbyte via medier och nya sociala och kulturella skillnader uppkommer.

I en undersökning gjord av Kairos Future har undersökt svenska ungdomars värderingar och diskuterat deras konsekvenser för det framtida samhället kommit fram till att tjejer har större ambitioner än killarna på de flesta områdena. De vill ha familj och vänner, frihet och självförverkligande, leva ett hälsosamt liv i harmoni, de vill bli duktiga och få uppleva mycket.⁶³ Mewe generationen anser att vänner, pengar och party kommer högt på deras lista över vad som är viktigt i livet. Begreppet hälsa kommer längre ner på listan. Så det är alltså den sociala hälsan är alltså den hälsan som är viktigast för ”the mewe” generationen.

⁵⁸ http://www.medieradet.se/upload/Rapporter_pdf/Ungar_&_Medier_2008.pdf kl. 12:28

⁵⁹ Imsen. 200. s. 139

⁶⁰ Lindgren et al. 2007.

⁶¹ www.aftonbladet.se

⁶² Imsen. 2006

⁶³ Lindgren et al. 2007.

3.5 Virtuellt gemenskap

I en avhandling gjord av Pia Södergård redogör hon för en undersökning som visar på att 25 av de 27 tillfrågade ungdomar använde sig av Lunarstorm.⁶⁴ På sajten har alla en egen vänlista och man skickar vänförfrågningar till de man vill ha på sin lista. När mottagaren har bekräftat förfrågan är vänrelationen skapad och på så sätt är det lättare att upprätthålla kontakten med sina vänner. Södergård skriver vidare att man tenderar att skapa relationer till alla som man på något sätt känner. ”Även om vännerlistan på intet sätt förpliktar till att hålla kontakt tycks detta förfarande ändå leda till att kontakterna i gemenskapen blir fler än det verkliga livets kontakter.”⁶⁵ Kontakterna på internet kan därmed ses som mindre krävande än de relationer vi har i det ”verkliga livet”.

Peter Dahlgren skriver i ”Internet, medier och kommunikation” att datormedierad kommunikation leder till nya former av sociala sammanhang.

Sammanhang som trots att de inte på samma sätt som de lokalt baserade gemenskaper vi tidigare känner till är inramade av tiden, rummet och kroppens närvaro, kan vara en bas för känslor av samhörighet och gemenskap, men som även just för att de till viss del överskrider sådana ramar kan innebära nya möjligheter och nya begränsningar⁶⁶

Utöver Communitys som är en nätgemenskap (*Community* på engelska) är även MSN ett omtyckt redskap för virtuella kontakter. MSN Messenger är ett slags chattprogram där du som användare enkelt kan se vilka av dina vänner som är online eller uppkopplad. I Södergårds undersökning förklarar en av respondenterna att man kan vara mer privat på MSN än på LunarStorm eftersom det man skriver på MSN inte kan ses av andra. Jämförelsevis när man på LunarStorm skriver i sina vänners gästböcker där alla kan ta del av vad som skrivs. En annan respondent förklarar att MSN gör det snabbare att kommunicera med varandra.⁶⁷ Många ungdomar har tillgång till dator och internet vilket gör att de har en oändlig möjlighet till stora sociala nätverk. Enligt statistiska centralbyrån har hela 90,2% av ungdomar mellan 16-24 år tillgång till internet i hemmet. Detta är en ökning med 41,3% jämfört med för 10 år sedan.⁶⁸ Har vi inte tillgång till Internet hemma så har vi det ofta antingen på jobbet eller i skolan.

Internet har blivit en integrerad del av vår vardag och erbjuder, förutom all information, nya sätt att träffas på och lära känna varandra. Och även att finna kärleken på”.⁶⁹ Samma författare konstaterar att Internet har ersatt många av våra möten ansikte mot ansikte men förklarar detta snarare som ett komplement till andra sätt att mötas och skapa kontakter. Anthony Giddens menar på att rösterna är en överlägsen resurs vid kommunikation, den förmedlar känslor och den kan berätta saker om människan i fråga. Den kan avslöja ålder, kön, etnisk bakgrund och socioekonomisk bakgrund.

⁶⁴ Södergård 2007 s. 100

⁶⁵ Ibid. s. 174

⁶⁶ Dahlgren 2002 s. 150

⁶⁷ Södergård 2007 s. 175

⁶⁸ http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_107242.aspx 2009-04-30 kl. 09:35

⁶⁹ Jacquemot 2002 s.16

Detta kan vara en fördel men, som han vidare skriver, kan det även fungera hämmande för individen. ”Man menar då att elektronisk kommunikation maskerar alla dessa identitetsmarkörer och säkerställer att uppmärksamheten är fokuserad enbart på budskapets innehåll” [...] ⁷⁰ Detta medför att personer som ofta bemöts nedvärderande i olika sammanhang får ett annat bemötande.

Andra argument emot elektronisk kommunikation menar på att ett ökat användande av internet som kommunikationsmedel bidrar till en ökad isolering och utgör ett hinder mot de ”verkliga” vänskapsrelationerna. ”En undersökning som genomfördes mellan 1995 och 2000 visade att användningen av Internet inte alls ökar den sociala isoleringen utan snarare leder till ett ökat samspel med andra människor både online och ”offline”.” ⁷¹ Vidare visade undersökningen på att de som ofta ”är ute på nätet” även i större utsträckning använder sig av telefonen vid kommunikation än de som inte använder internet i samma utsträckning.

⁷⁰ Giddens 2007 s. 156

⁷¹ Ibid. s. 156

3.6 Sammanfattning av tidigare forskningsområdet

Utifrån vårt syfte: ”I vilken utsträckning elevers, i år nio, sociala hälsa i skolan påverkas i relation till deras sociala nätverk och känslan av sammanhang” har vi valt att studera närmare på följande områden, Det sociala livet i skolan, Social hälsa, Grupprocesser, MeWe och Virtuellt gemenskap. Dessa val gjordes då vi anser att dessa komponenter är viktiga i sig och kan hjälpa till att förklara varandra då de i vissa avseenden även går in i varandra.

Socialisationsprocessen är något som ofta kommer tillbaka i litteraturen, Thornberg menar på att socialisationen inte enbart handlar om att individen tar efter samhällets normer och värderingar utan även att socialisationsprocessen även handlar om att individen utvecklar sitt eget ”jag”. Människan är inte en passiv mottagare av yttre påverkan utan kan ses som socialt kreativ och som en subjekt aktör som i samspel med sin omgivning skapar sin egen kultur.

Sveriges ungdomar skattar sin egen livskvalitet och hälsa som mycket god och generellt sätt högre än ungdomar i övriga Europa. Samma rapport visar även på tråkigare siffror, där flickor i högstadieskolorna bedömer sin livskvalitet sämre än pojkar i samma ålder. Tendenser visar på att andelen som anser sig ha en mycket bra hälsa minskar med åldern och framförallt bland flickor. Den nya teknologin som finns idag hjälper oss människor att hålla kontakten med varandra, vanligast är mobiltelefonen och Internet.

Enligt statens folkhälsoinstitut använder sig 60 procent av flickorna och ca 50 procent av pojkarna i femtonårsåldern, sin mobiltelefon, telefon och Internet dagligen för att kommunicera med sina kompisar. Bremberg konstaterar att användningen av mobiltelefon och Internet leder till en tätare kontakt människor emellan och att människor får en ökad tilltro till varandra och utvecklar därigenom samhällets sociala kapital. Brembergs teorier och studier får stöd av Pia Södergård som skriver om virtuell gemenskap. Enligt henne använder 25 av 27 tillfrågade olika slags Community på internet för att ha kontakt med sina vänner.

Ett annat vanligt kommunikationsmedel på internet är olika slags chattprogram där användarna snabbt och enkelt kan se vilka av sina vänner som är uppkopplade och därefter inleda kommunikationen. Det finns kritiker till att använda sig av dessa alternativa kommunikationsmedel, dessa argument kan vara att det skulle öka isoleringen fungera som ett hinder för de ”vanliga” vänskapsrelationerna. Giddens däremot visar på en undersökning som genomförts mellan åren 1995 och 2000, undersökningens resultat visade på att en ökad Internetanvändning inte alls ökar isoleringen utan snarare leder till ett ökat samspel mellan människor både över internet och i den ”vanliga” vardagen.

4. Metod

I metodavsnittet redovisas val av forskningsansats och genomförande av den kvantitativa studien som ligger till grund för uppsatsen.

4.1 Val av forskningsansats

Valet av forskningsansats bestämdes utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Vi vill undersöka ett antal elevers inställningar. Vi vill genom fasta svarsalternativ mäta frekvensen av elevernas inställningar och vi vill även undersöka om det fanns skillnader mellan pojkar och flickor. Enligt Trost är en kvantitativ undersökning att föredra om man skall undersöka hur ofta, hur många eller hur vanligt ett fenomen är.⁷² Utifrån vårt syfte som är att studera i vilken utsträckning företeelser ter sig är en kvantitativ studie rimlig. Hade vi däremot velat se mönster och velat få en djupare förståelse av respondenternas inställningar hade en kvalitativ forskningsansats varit att föredra.

4.2 Enkät

4.2.1 Enkätens utformning

Vår enkätutformning kom till utifrån vårt syfte och frågeställningar, vi ville ställa frågor som representerade syftet. Eftersom enkäten ligger till grund för den empiriska forskningen i uppsatsen var det av stor vikt att frågorna ställdes på ett sådant sätt att det i resultatet går att besvara våra frågeställningar. Enkätfrågorna diskuterades fram av oss författare, det var komplicerat och tidskrävande att sammanställa enkätfrågorna.

Vi försökte ha en systematisk ordningsföljd på frågorna för att underlätta för respondenterna att förstå enkäten. Enkätutformningen kom till genom en strukturerande struktur och enligt Stukát är detta av stor vikt för att få struktur och för att säkerställa att frågeställningarna besvaras.⁷³ Det fanns en tydlig åtskillnad mellan frågorna och en klar struktur av svarsalternativen.⁷⁴ Vi valde att ha lika många svarsalternativ genom hela enkäten.

Vi valde att använda oss utav svarsalternativ av typen ”mycket bra”, ”mindre bra” etc. som gör att respondenten får värdera vad som är ”mycket bra” och ”mindre bra” för dem.⁷⁵ Enligt Stukát är en femgradig skala ett vanligt exempel på svarsalternativ, men vi valde att ta bort svarsalternativet i mitten, det som skulle ha varit ”varken eller” för att tvinga respondenterna att ta ställning.⁷⁶ Stukát menar att man kan få en mer nyanserad information om alternativen är flera.

⁷² Trost. 2001 s. 22

⁷³ Stukát 2005 s. 42

⁷⁴ Esaiasson. 2007 s. 271

⁷⁵ Trost. 2001 s. 67

⁷⁶ Stukát. 2005. s. 45

4.2.2 Pilotundersökning

Pilotstudien genomfördes i en mindre stad i västra Götalands län. Vi försökte i så stor utsträckning som möjligt att efterlikna den verkliga enkätundersökningen. Genomförandet av pilotundersökningen skedde i skolans uppehållsrum med 12 elever i årskurs nio. Könsfördelningen var sex flickor och sex pojkar. Platsen för pilotundersökningen var inte optimal och strukturen blev lidande. Anledningen till detta var att det var svårt att få tid från lektioner. Detta medförde också att vi inte hade möjlighet att ha en noggrann genomgång av enkäten då vi i första hand prioriterade att få göra den. Pilotundersökningen fungerade i det stora hela bra och förutom ett bortfall.

4.2.3 Förändring och utveckling av enkäten

Fråga åtta, ”I vilken utsträckning använder du sociala Communitys såsom t.ex. Facebook, LunarStorm eller Msn för att hålla kontakt med dina vänner?” och fråga nio, ”I vilken utsträckning använder du mobiltelefon/Internet för att upprätthålla kontakten med dina vänner?” har lagts till i enkäten. Detta då vi märkte att dessa frågor saknades i pilotundersökningen och är av relevans utifrån vårt syfte.

På fråga fem, ”Hur många vänner upplever du att du umgås med i skolan?” valde en pojke att göra en egen ruta med svarsalternativet ”0 vänner”. Detta har vi haft funderingar kring men valde till slut att inte ha med det svarsalternativet. Frågorna fem, sex och sju är således de enda frågorna där vi möjligtvis inte täcker in alla elever. Eftersom frågan är av känslig karaktär valde vi att inte ha med svarsalternativet 0 vänner. Vi är medvetna om att svaret på enkätfrågan kan diskuteras och sanningshalten i svaret kan vara missvisande. Detta är en kritik vi riktar till vårt egen uppsats och så här i efterhand skulle svarsalternativet 0 möjligtvis varit med. Men som vi tidigare nämnt anser vi att frågan är av känslig karaktär och enligt Trost skall man då inte fråga direkt om eleverna upplever att de har 0 vänner, utan ha en inledande fråga som till exempel, känner du dig ofta ensam?⁷⁷ Vi är av åsikt att elever i år nio inte ska behöva svara att de inte umgås med några kamrater varken i skolan eller på fritiden. Utifrån pilotundersökningen upptäckte vi att det är viktigt med en kort introduktion till enkäten för att respondenterna ska kunna svara sanningsenligt och minimera bortfallet.

⁷⁷ Trost. 2001. s. 89

4.3 Urval

Vi har för avsikt att undersöka elever i skolår nio. Vårt urval är en skola i västra Götalands län som är belägen i ett ytterområde till en större stad i västra Sverige. Enkäten omfattar tre av fyra klasser i år nio. Det totala utfallet blev 69 elever.

Argumenten för vårt urval är följande:

- I skolår nio har eleverna i regel gått tillsammans i minst två år och under den tiden har grupperingar hunnit utkristalliseras. Eftersom syftet är att kartlägga elevers sociala hälsa är år nio en bra respondent grupp. I år sju och åtta kan det finnas en viss osäkerhet i det sociala samspelet i klassen eftersom det ofta är en ny skola och nya klasskamrater och detta skulle kunna leda till missvisande resultat i undersökningen.
- Argumentet för att vi valt bort att göra undersökningen på en gymnasieskola är att eleverna där har valt program efter intresse och mål. En anledning till varför vi inte har valt en respondent grupp, är att vi tror att de har mindre frihet och kunskap än de äldre eleverna när det gäller begrepp såsom social hälsa.

Ett annat argument för vårt urval är att i ungdomsperioden ökar kamratrelationerna, vilket får betydelse för individens förmåga att finna sin identitet. Under tidigare perioder var föräldrarna och skolan de primära relationerna. Angelöw & Jonsson hävdar att om existenskrisen genomlevs på ett sunt sätt utvecklar ungdomarna en känsla av att funnit sig själva.⁷⁸

Till icke-slumpmässiga urval hör vad som brukar kallas kvoturval, bekvämlighetsurval och strategiska urval. Idén enligt Trost "[...] med kvoturval är att man skall få ett urval av människor, enheter eller hushåll som är representativt för hela populationen i bestämda avseenden."⁷⁹

Bekvämlighetsurval innebär att "man tar det man får". Hade vi däremot använt oss utav ett slumpmässigt urval skulle vår grupp med respondenter ha tillkommit av ren slump det vill säga att vi hade slumpat fram skolor och då genom slumpen fått fram den skola som vi gjort vår undersökning på.

⁷⁸ Angelöw & Jonsson. 2000 s. 86

⁷⁹ Trost. 2001 s. 28

4.4 Etik

Vid vårt undersökningstillfälle har vi för avsikt att lämna ut enkäter till elever i år nio. Argumentet för denna avgränsning är att vi anser att eleverna är tillräckligt gamla för att själva besluta om deras delaktighet i enkätundersökningen. Enligt Vetenskapsrådet samtyckeskrav behövs inte föräldrars samtycke om respondenterna är över 15 år.⁸⁰

Vetenskapliga rådet har sammanställt fyra huvudkrav på hur forskning inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning skall bedrivas etiskt korrekt⁸¹

Nedan följer en kort beskrivning av vad de fyra huvudkraven innebär:

- **Informationskravet** innebär att forskaren skall informera de berörda om den aktuella forskningens syfte.
- **Samtyckeskravet** innebär att deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. I vissa fall bör samtycke dessutom inhämtas från förälder/vårdnadshavare (t.ex. om de undersökta är under 15 år och undersökningen är av etisk känslig karaktär).
- **Konfidentialitetskravet** innebär att uppgifter om alla i en undersökning ingående skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.
- **Nyttjandekravet** innebär att uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

Dessa fyra kraven har vi haft i beaktande under vår datainsamling, vi klargjorde för alla elever vårt syfte med undersökningen. Vidare förklarade vi att enkäten var helt frivillig och att det gick bra att lämna in den blank. Vi var även tydliga med att berätta att enkäten är anonym och att det endast är vi författare som kommer att läsa dem. De insamlade enkäterna kommer att förvaras varsamt hemma hos uppsatsens författare så länge som det är nödvändigt.

4.5 Distribution och insamling av enkät

Vi började med att e-maila rektorer på några skolor i västra Götalands län. Svaren dröjde och det var svårt att få tag i skolor som var såpass tillmötesgående att vi fick låna tid från lektioner. Detta var ett krav från vår sida för att enkätundersökningen kunde genomföras korrekt då vi vid pilotundersökningen upptäckte att detta var att föredra. Vår tidsplanering fick inte bli allt för lidande så vi ringde till ett par rektorer för att skynda på processen. Till slut fick vi tag på en skola som tacksamt tog emot oss. Vi mailade enkäten, vårt syfte och våra frågeställningar till rektorn på den aktuella skolan.

⁸⁰ www.vr.se

⁸¹ Ibid.

För att minimera risken för missförstånd och bortfall valde vi att själva åka till skolan för att dela ut och samla in enkäterna. Innan respondenterna började fylla i enkäten hade vi en kort presentation av oss själva och beskrivning av enkäten. Följande anvisningar presenterades innan enkäten delades ut:

- Enkäten är helt anonym
- Enkäten är frivillig och kan lämnas in blank
- Uppgifter från respondenterna kommer enbart att läsas av författarna till uppsatsen
- Skolans namn och placering kommer inte att nämnas i uppsatsen
- I enkäten kan alla frågor besvaras
- Det är av yttersta vikt för vår uppsats reliabilitet att respondenterna svarar sanningsenligt
- Finns det frågor rörande hur enkäten ska fyllas i, går det bra att ställa de under tiden för enkätundersökningen

Utifrån dessa instruktioner anser vi själva att vi har uppfyllt vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer hur forskning ska bedrivas.⁸² Vi är medvetna om att enkätundersökningen inte kan generaliseras, men vi får en bra bild om hur eleverna på den aktuella skolan upplever sin sociala tillvaro.

4.6 Bearbetning och analys av insamlad data

Efter distributionen av enkäterna delades de upp utifrån om de var pojkar eller flickor. Detta gjordes för att se om det finns skillnader mellan pojkar och flickor som även är en del av våra frågeställningar. De insamlade enkäterna det vill säga den data som ligger till grund för vår empiriska forskning behandlades i datorprogrammet Excel. Utifrån svaren på enkäten har data förts in i Excel där vi även gjort diagram och tabeller så att det ska vara lätt för läsaren att läsa ut svaren. I diagrammen och tabellerna är det överskådligt att se hur respondenterna svarat på varje fråga. I diagrammen kan läsaren även läsa ut hur skillnaden ser ut mellan flickor och pojkar. Enkäterna är insamlade och återfinns på en säker plats och har bara setts av oss författare till uppsatsen.

⁸² www.vr.se

4.7 Validitet och reliabilitet

4.7.1 Validitet

En god validitet är att man undersöker det man ämnat undersöka. Men det kan även menas med ”överensstämmelsen mellan teoretisk definition och operationell indikator.”⁸³ Vi ämnade få en hög validitet i studien, eftersom syftet och frågeställningarna behandlas i enkäten. Det som gör att studiens validitet inte blir hög är att enkätfrågorna är krångliga och respondenterna kan ha misstolkat våra frågor. Även att vi valde att ta bort ”0 vänner” från enkätfrågorna fem, sex och sju gör att validiteten inte blir hög eftersom vissa elever kan ha behövt svara inte helt sanningsenligt på våra frågor. Vi bedömer dock att vi undersökte det vi ämnade undersöka men att validiteten sjunker på grund av att frågorna var krångliga och att elever i år nio kan ha svårt att förstå vissa frågor. Vi anser att våra frågor har grund i tidigare forskning vilket gör att vetenskapliga grunden som frågorna vilar på styrks.

4.7.2 Reliabilitet

Enligt Stukát kan reliabilitet översättas till hur bra mitt mätinstrument är på att mäta.⁸⁴ Noggrannhet är en förutsättning för att få en hög reliabilitet. Det som kännetecknar en hög reliabilitet är att situationen för enkätundersökningen skall ha sett likadan ut för alla respondenter. Om man använder sig av negationer, krångliga ord eller ordvändningar i en fråga så är det inte osannolikt att några av respondenterna missuppfattar frågan och då kan man få en låg reliabilitet.⁸⁵ Bristande reliabilitet kan orsakas av slarvfel under datainsamling och databearbetningen. Andra exempel på reliabilitetsbrister kan vara att respondenterna feltolkar enkätfrågorna. I vår undersökning kan det finnas så att respondenterna kan ha misstolkat våra frågor eftersom de är krångliga och kan vara svåra att förstå. Därför får studien en bristande reliabilitet.

Vi anser att vi under datainsamlingen har försökt att minimera risken för att få en låg reliabilitet.

Vi anser även att vi har försökt att få en hög reliabilitet eftersom genomförandet av enkäten skedde på liknande sätt och vi gav likartad information till respondenterna innan undersökningstillfället. Vi har även genom hela processen beskrivit hur vi har gått tillväga så att andra forskare kan upprepa vår undersökning och få liknande resultat. Men trots att studien går att göra om för någon annan är reliabiliteten bristande då enkäten inte helt undersöker det som den var ämnad att göra från början. Vissa frågor i enkäten och hur enkätfrågorna ställs gör att reliabiliteten blir bristande. I enkätfrågorna fem, sex och sju valde vi att ta bort alternativet ”0 vänner”, detta medför att respondenterna kan ha behövt svara inte helt sanningsenligt och detta är en brist i metoden. Noggrannheten och förutsättningar var vår prioritet från början men som vi tidigare nämnt uppfylls inte dessa krav helt och mätinstrumentet och resultatet blir lidande.

⁸³ Byström. 1978. s. 45

⁸⁴ Stukát. 2005 s. 125

⁸⁵ Trost. 2001 s. 61

4.8 Bortfallsdiskussion

Det interna bortfallet det vill säga de elever som har svarat på enkäten men inte besvarat vissa frågor är relativt litet, det uppgår till cirka 11 procent vilket stödjer vår reliabilitet i undersökningen. Enligt Trost är en svarsfrekvens på 50-70 procent rimlig för en undersökning.⁸⁶ Det externa bortfallet är 0 eftersom vi själva var närvarande vid undersökningen, vi samlade själva in materialet och räknade hur många respondenter det var som svarade.

Vi har ett internt bortfall på totalt åtta frågor. Detta kan bero på flera anledningar såsom att enkätens utformning kan ha varit svår att förstå, trots att resultatet på pilotundersökningen inte gav några indikationer på detta. Det kan även bero på att frågorna har varit svåra att förstå och att respondenterna således inte har kunnat svara på frågorna. De frågor där vi fick internt bortfall var inte de frågor som kan ha uppfattats som frågor av känslig karaktär utan det var de frågor som kan ha upplevts krångliga och där begrepp kan ha hämmat respondenternas möjlighet att svara.

Vissa frågor där begrepp kan ha varit nya för respondenten har vi varit medvetna om att ett internt bortfall skulle kunna uppstå. Då bortfallet är relativt litet påverkas inte vårt slutgiltiga resultat märkbart.

4.9 Metoddiskussion

I vår enkätundersökning ämnar vi att undersöka i vilken utsträckning elevernas inställningar är till deras sociala hälsa, gemenskap och deras sociala kontakter. Valet av forskningsansats som är en kvantitativ ansats valdes utifrån syftet och frågeställningarna för uppsatsen. Eftersom vi inte ville undersöka enskilda respondenters åsikter eller känslor kring fenomenet social hälsa valde vi att göra en enkätundersökning. Fördelarna med detta har varit att vi förmått jämföra fler respondenter. Hade vi gjort en kvalitativ undersökning hade vi enbart undersökt ett fåtal respondenter och deras inställningar till fenomenet. Det som hade varit en fördel med en kvalitativ undersökning hade varit att krångliga ord hade kunnats förklaras och vi hade kunnat upprepa frågorna, detta är något som vi inte har haft möjlighet att göra under vårt undersökningstillfälle. Vi är medvetna om att en del frågor i enkäten är svåra att svara på och att bortfallet kan ha haft att göra med att respondenterna inte förstått alla ord i enkätfrågorna

⁸⁶ Trost 2001

En mild grad av kritik vill vi rikta mot oss själva då vi är medvetna om att i år nio är begrepp som social hälsa svårdefinierade och att vissa elever möjligtvis inte varit i kontakt med begreppen tidigare. Alla enkätfrågorna är utformade på lika sätt och vår ambition har varit från början att undersöka elevernas inställningar och upplevelser av fenomenet. Vi är medvetna om att respondenternas uppfattningar av begreppen kan variera men vi anser att det är av stor vikt för vår undersökning att låta respondenterna själva tolka och värdera frågorna. Vissa frågor i enkäten kan upplevas som känsliga och krångliga därför är frågornas ordningsföljd viktig. Trost menar att frågor som hör samman innehållsmässigt även bör hamna i naturlig följd i frågeformuläret.⁸⁷ Vidare menar Trost att problematiken kring frågor med känslig karaktär går att lösa genom att vara mer tillåtande och med detta menar Trost att man kommit in på fenomenet och gjort det till något bekant.

På frågorna om hur många vänner respondenterna upplever att de har valde vi bort att ta med svarsalternativet 0. Detta var ett avsiktligt val av oss då vi vid enkätutformningen var att åsikten att respondenter inte skulle behöva fylla i att det har 0 vänner. Detta val gjorde vi av etiska skäl därför att vi författare enbart kommer till en klass för att göra en undersökning och vi har inte möjlighet att följa upp klasserna efter undersökningstillfället.

Vi ansåg att gränsdragningen var vansklig och vi gjorde valet av välvilja men så här i efterhand har vi kommit till insikt att det finns en risk med att ta bort alternativet 0 eftersom det kan finnas respondenter som har tvingats svara inte helt sanningsenligt på frågan.

⁸⁷ Ibid. s. 90

5. Resultat

Resultatet av enkätfrågorna redovisas i form av figurer, tabeller och i förklarande text. I resultatdelen redovisas enbart utgången av enkätundersökningen. I diskussionen tillkommer slutsatser, argumentation och kopplingar till tidigare forskning.

Nedan visas resultatet av undersökningen i former av diagram och tabeller. Resultatet visas i kronologisk ordning utifrån enkätens disposition. Det totala utfallet på enkätundersökningen är 69 respondenter varav det var 36 killar och 33 tjejer.

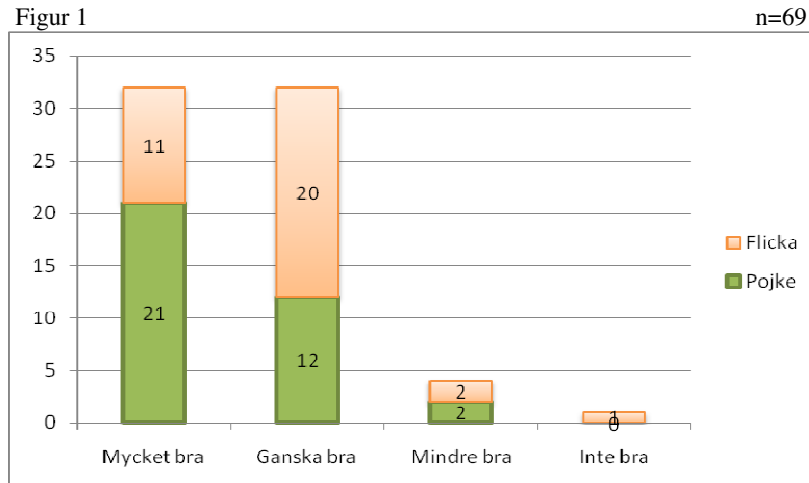
Fråga 1. "Är du pojke eller flicka?"

Tabell 1 n=69

Är du:	Pojkar	Flickor
	35	34

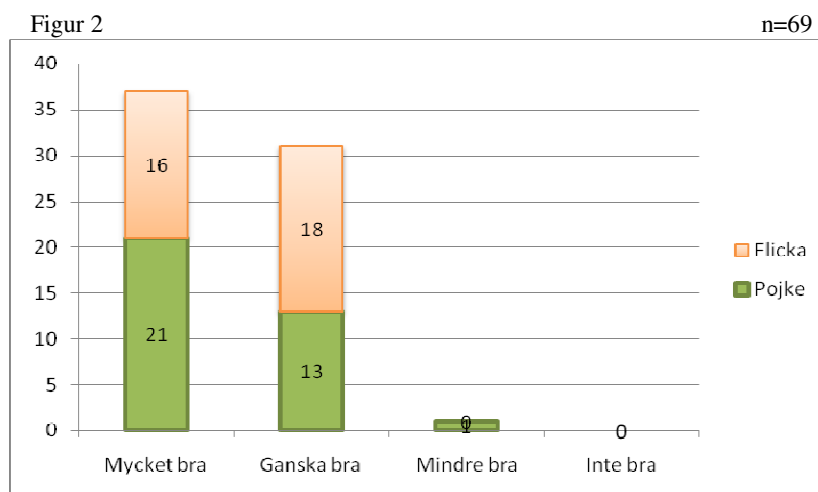
Tabell 1 visar att det är 36 pojkar och 33 flickor som har svarat på enkätundersökningen.

Fråga 2. "Hur upplever du att du mår i skolan?"

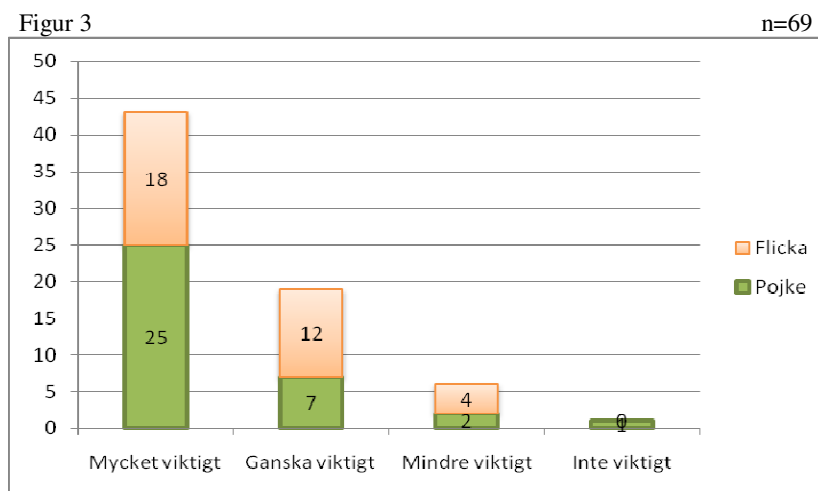
I figur 1 påvisas det att det är fler pojkar än flickor som upplever att de mår mycket bra i skolan. Majoriteten av respondenterna upplever att de mår mycket bra eller ganska bra. "Inte bra" svarade endast en flicka.

Fråga 3 ”Hur upplever du att dina sociala kontakter är i skolan?”

I figur 2 upplever majoriteten att de har mycket bra sociala kontakter i skolan. Det var endast en pojke som svarade ”mindre bra” på frågan.

Fråga 4 ”Hur viktigt upplever du att det är att många vänner i skolan?”

I figur 3 fastställs det att det är av stor vikt att ha många vänner i skolan. Endast en pojke tyckte att det var mindre viktigt.

Fråga 5. ”Hur många vänner upplever du att du umgås med i skolan?”

Tabell 2

n= 69

	1-2	3-4	5-6	Fler än 7
Pojke	1	3	5	26
Flicka	0	4	12	18

I tabell 2 visas det att de flesta har mer än sju vänner och överlag svarar flest pojkar att de upplever sig ha mest vänner.

Fråga 6. ”Hur många vänner upplever du att du umgås med utanför skolan?”

Tabell 3

n=68

	1-2	3-4	5-6	Fler än 7
Pojke	0	6	5	24
Flicka	3	5	7	18

I tabell 3 är det tre flickor och en kille som upplever att de har 1-2 vänner som de umgås med utanför skolan. Flertalet upplever att de har mer än sju vänner som de umgås med utanför skolan. Bortfallet på fråga sex var en enkät.

Fråga 7 ”Hur många vänner upplever du att du har på Internet?”

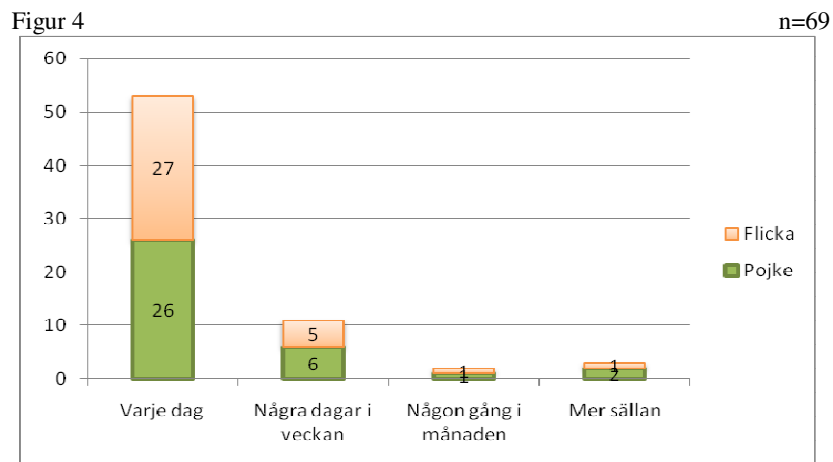
Tabell 4

n=66

	1-2	3-4	5-6	Fler än 7
Pojke	3	4	3	24
Flicka	5	1	2	24

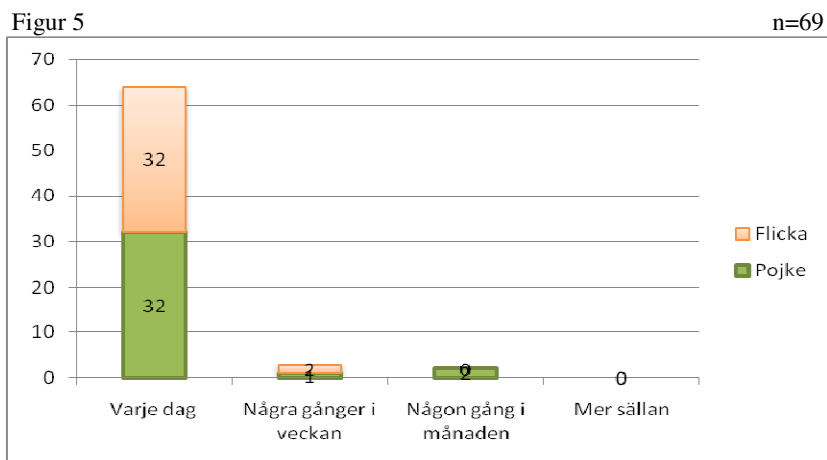
I tabell 4 visas det tydligt att de flesta elever upplever att de har fler än sju vänner på Internet. Bortfall: 3 enkäter

Fråga 8. ”I vilken utsträckning använder du sociala Communitys såsom t.ex. Facebook, LunarStorm eller Msn för att hålla kontakt med dina vänner?”

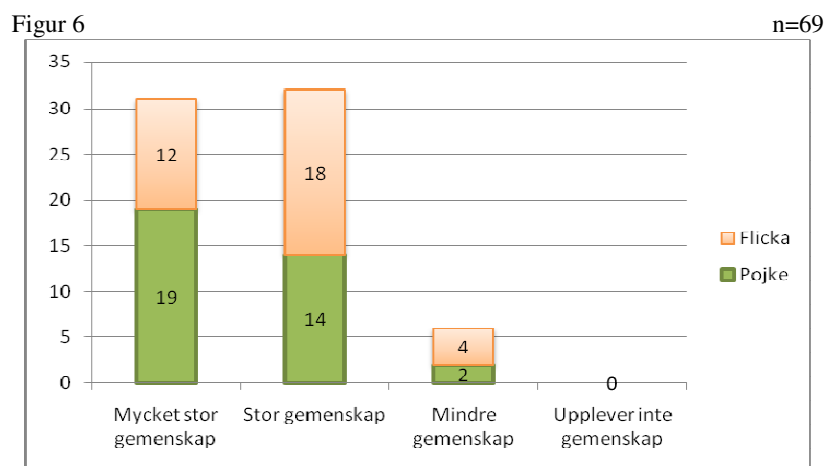
I figur 4 upplever majoriteten av respondenterna att de använder sig av sociala Communitys för att hålla kontakt med sina vänner.

Fråga 9. ”I vilken utsträckning använder du mobiltelefon/Internet för att upprätthålla kontakten med dina vänner?”

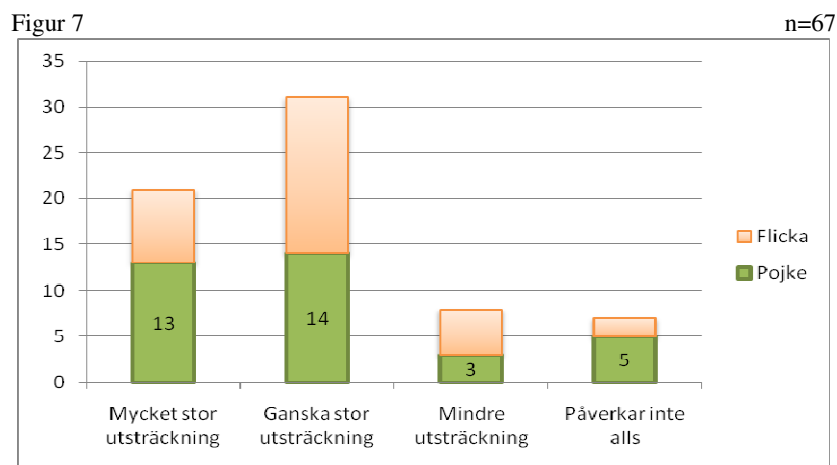
Nästan alla respondenter svarade att de använder Internet eller sin mobiltelefon varje dag för att hålla kontakten med sina vänner.

Fråga 10. "I vilken utsträckning upplever du din sociala gemenskap i skolan?"

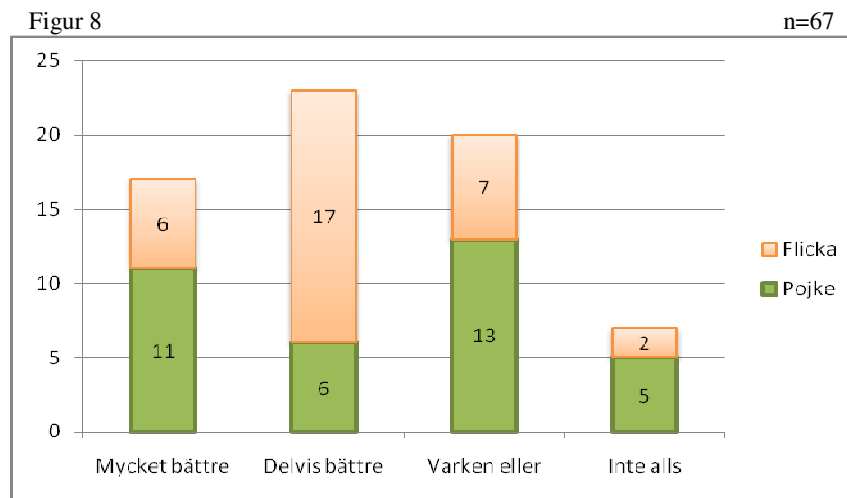
De allra flesta elever upplever en stor eller mycket stor gemenskap i skolan. Av de elever som svarade "mindre gemenskap" var majoriteten flickor.

Fråga 11. "I vilken utsträckning upplever du att din sociala gemenskap i skolan påverkar din sociala hälsa?"

De flesta elever menar på att den sociala gemenskapen påverkar deras sociala hälsa. Av de elever som svarade att det inte påverkar alls var majoriteten pojkar. Det interna bortfallet på frågan är två frågor.

Fråga 12. "I vilken utsträckning upplever du att du skulle må bättre av att ha ett större socialt kontaktnät?"

På denna fråga var respondenterna väldigt oeniga dock visar majoriteten av utfallet att eleverna skulle må "delvis bättre" av ett större socialt nätverk. Därefter svarade flertalet att de skulle må "varken bättre eller sämre". Bortfallet på denna fråga blev två stycken enkäter.

6. Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

Resultatdiskussionen kommer att behandlas utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Resultaten från enkätundersökningen kommer att diskuteras och sättas i samband med tidigare forskning och teori. Resultatdelen är uppdelad i tre spår; social hälsa i skolan, mobiltelefoni/Internet samt hur den sociala hälsan påverkas i relation till respondenternas sociala kontakter och känslan av gemenskap.

6.1.1 Social hälsa i skolan

På frågan ”Hur upplever du att du trivs i skolan?” svarade 64 av de 69 tillfrågade att de mår mycket bra eller ganska bra. På alternativet ”mindre bra” svarade fyra elever, två flickor och två pojkar. Det var en flicka som svarade ”inte bra”. Enligt Socialstyrelsens folkhälsorapport från år 2001, framkommer det att de flesta unga bedömer sin livskvalitet som god men samtidigt påvisas att flickor under högstadietiden tenderar att må sämre än pojkar.⁸⁸ Vårt resultat stämmer överens med Socialstyrelsens resultat då majoriteten av pojkarna svarade ”Mycket bra” och majoriteten av flickorna svarade ”Ganska bra”.

Samtliga respondenter, förutom en, upplever att deras sociala kontakter i skolan är ”mycket” eller ”ganska bra”. Skillnaden mellan könen är inte markant men tendensen att flickor i större utsträckning än pojkar svarar ”ganska bra” kvarstår. Resultatet påvisar att trivseln i skolan och hur eleverna upplever att deras sociala kontakter i skolan är, stämmer väl överens. Alla individer på en arbetsplats eller i en skola gör en social kategorisering, som innebär att hon mentalt genom sitt samspel med andra försöker skapa ordning i och förståelse för den sociala omgivning. Skolan är en speciell plats när det gäller de sociala kontakterna, speciellt under högstadiet där man som tidigare nämnt inte valt varandra med ändå måste utgöra en grupp och där man förväntas kunna samspela med varandra för att underlätta vardagen i skolan.

På frågan om hur viktigt det är att ha många vänner i skolan svarade 25 pojkar och 18 flickor att det är mycket viktigt medan 4 flickor och 2 pojkar ansåg att det var mindre viktigt. 1 pojke upplevde att det inte var av stor vikt att ha många vänner i skolan. Resultatet är i enlighet med Blidings syn på att skolan är en arena för sociala möten och att elever förväntas kunna ha vänner i skolan. Eleverna skall kunna samspela och hantera relationer med varandra över en lång tid.⁸⁹ Samtidigt har respondenterna som regel är 15 år i år nio gått tillsammans i klassen i två år och grupper har utkristalliserats. En klass är en grupp trots att de inte aktivt valt varandra.

⁸⁸ <http://www.sos.se/fulltext/111/2001-111-2/kap4.htm> 2009-05-15 kl 12:55

⁸⁹ Bliding, 2004, s. 17

26 pojkar och 18 flickor upplever sig umgås med fler än sju vänner i skolan. 12 flickor upplever att de umgås med 5-6 vänner i skolan. Resultatet visar att flickor i större utsträckning upplever att de umgås med en mindre grupp vänner än vad pojkarna gör. Flickor kan tänkas i större utsträckning umgås i konkreta grupper där de själva uppfattar att de är i en grupp, även andra uppfattar att de tillhör den specifika gruppen.

Det resultatet pekar på är att flickor i större utsträckning upplever att de umgås med färre vänner men att de tillhör en grupp och genom exkludering av "ickegruppen" visar flickor vilka de umgås med. Bland pojkar är det vanligare att gruppen är av större karaktär och att man följer en ledare. (ANGELÖW)

6.1.2 Fritid och virtuell gemenskap

En klar majoritet av eleverna säger sig ha fler än sju vänner utanför skolan, det är framför allt pojkarna som upplever sig ha fler vänner utanför skolan. I flickornas fall har deras resultat en större spridning över samtliga svarsalternativ. Exempelvis svara tre flickor att det har 1-2 vänner utanför skolan, jämförelsevis är det inga av pojkarna som svarar detsamma. I det stora hela anser vi att resultatet visar på att eleverna har ett stort socialt nätverk även utanför skolan.

Som vi tidigare har nämnt så har den nya teknologin, såsom mobiltelefon och Internet, påverkat våra möjligheter till att umgås och den sociala arenan har blivit större och spridit sig utanför tid och rum. Detta är något som ungdomar har tagit till sig i större utsträckning än andra åldersgrupper.⁹⁰ Det är ett resultat som vi även ser i vår undersökning, där så många som 48 respondenter av 66 svarar att de har fler än sju vänner på Internet. Av de 48 svarande är det lika många flickor som pojkar. Det svarsalternativet som var näst vanligast var alternativet 1-2, där svarade åtta respondenter och en knapp majoritet av dessa var flickor.

Hittills säger vårt resultat oss att majoriteten av eleverna har många vänner, utanför skolan och på Internet. Det kan givetvis vara samma vänner som eleverna har utanför skolan som de även kommunicerar med över Internet. Vår studie säger ingenting om den skillnaden men vi kan heller inte utgå från att det är så. Det som studien säger oss är att det är fler elever som har fler än sju vänner på Internet än utanför skolan.

Nu vet vi att de flesta elever har fler än sju vänner på Internet och att Internet har oändliga möjligheter till att kommunicera och hålla kontakten med sina vänner. Statistiska centralbyrån redovisar att det är ca 90 procent av alla ungdomar mellan 16 och 24 år som har dator och tillgång till Internet i hemmet. För de ungdomar som saknar dessa möjligheter har de oftast tillgång till Internet i skolan. Men hur ofta använder sig då eleverna av detta redskap för att bibehålla sitt sociala nätverk? Vårt resultat visar på och bekräftar det faktum att ungdomar idag, i väldigt stor utsträckning, använder sig av Internet som ett socialt redskap. 53 av de sammanlagda 69 eleverna använder sociala Communitys dagligen för att hålla kontakten med sina vänner. Utöver Internet och Communitys så säger sig eleverna även använda sin mobiltelefon dagligen för att kommunicera med vänner.

⁹⁰ Danielson. 2006. s. 36

På frågan: ”I vilken utsträckning använder du mobiltelefon/Internet för att upprätthålla kontakten med dina vänner” fick vi nästan ett maximalt utfall på ”varje dag”, detta svarade nämligen 64 av 69 elever. Och även här fanns ingen skillnad könen emellan. Vad säger då dessa resultat oss om elevernas sociala nätverk på deras fritid och på Internet? Vi får i studien svar som bekräftar våra tidigare teorier, majoriteten av eleverna har många vänner utanför skolan och på Internet. De flesta använder sig av Internet, Communitys och mobiltelefon varje dag för att hålla kontakten med sina vänner. Undantag fanns, där det var enstaka elever som uppgav att de använde sig av de redskapen i mindre utsträckning än dagligen. Det fanns exempelvis även de elever, 18 st., som uppgav att de hade färre än sju vänner på Internet.

6.1.3 Social hälsa i relation till kontakter och gemenskap

På frågan om i vilken utsträckning eleverna upplever sin sociala gemenskap i skolan svarade 19 pojkar att de upplever en mycket stor gemenskap och 12 flickor upplever en mycket stor gemenskap. Resultatet visar på att både flickor och pojkar känner en mycket stor eller stor gemenskap. Däremot visar resultaten på att flickor i större utsträckning upplever sig ha en stor gemenskap. 4 flickor och 2 pojkar upplever sig ha en mindre gemenskap i skolan.

31 respondenter av 67 svarade ”ganska stor utsträckning” på frågan i vilken utsträckning upplever du att din sociala gemenskap i skolan påverkar din sociala hälsa. 15 respondenter av 67 svarade att deras sociala gemenskap i skolan i mindre utsträckning eller inte alls påverkar deras sociala hälsa. De flesta anser att det är viktigt med gemenskap och att de upplever att det påverkar deras sociala hälsa. Piaget menar att förmågan att leva sig in i andra är något man lär sig under livets gång och inte är något man föds med automatiskt. Utvecklingen är beroende av det sociala samspelet och det är i det sociala samspelet som erfarenheter utvecklas. Respondenterna är i ungdomsåldern och har ännu inte hunnit erfara allt som livet erbjuder.

På frågan om huruvida eleverna skulle må bättre av att ha ett socialt nätverk svarade 40 respondenter att de skulle må mycket bättre eller delvis bättre. 27 respondenter av 67 svarade varken eller, eller att de inte alls skulle påverkas av att ha ett större socialt nätverk.

Det faktum att flickorna i högre grad angett svarsalternativen ”ganska bra och mindre viktigt” än pojkarna kan bero på att de i regel mår i viss omfattning sämre än pojkarna. Trots att vårt resultat pekar på att de flesta respondenterna mår förhållandevis bra.

Det enda resultatet som var häpnadsväckande var frågan om de skulle må bättre av att ha ett större socialt nätverk. Där svarade hela 20 elever ”varken eller”, alltså att det inte spelade någon roll för respondenten att ha ett större socialt nätverk än det redan befintliga nätverket. Detta finner vi anmärkningsvärt då de flesta tidigare uppgett ha ett stort socialt nätverk och att de aktivt försöker bibehålla dessa genom tekniker som mobiltelefon och Internet. Det kan även vara så att eleverna redan upplever att de har ett stort nätverk och att de inte behöver ett större sådant.

6.2 Allmän diskussion om fenomenet social hälsa

Social hälsa är ett stort begrepp och i vårt teoriavsnitt har vi utöver den sociala hälsan även bearbetat fenomen som gruppprocesser, sociala livet i skolan, virtuell gemenskap och fenomenet att vara ung i dagens mediesamhälle. Vi anser att samtliga fyra delar kan ingå i ett större begrepp om social hälsa.

Livet idag kretsar och handlar mycket om relationer till andra människor och framförallt relationen till sig själv. Det är viktigt att kunna fungera tillsammans med andra för att utnyttja livet till fullo. I skolan får eleverna prova på att socialiseras tillsammans med både jämnåriga kamrater och lärare. Det ställs ideligen krav på eleverna att de ska kunna samarbeta med andra och det är något som förväntas av eleverna.⁹¹

Upplevelsen av den egna sociala hälsan och att känna gemenskap och att ha ett socialt nätverk har flera grundläggande delar. Flickor och pojkar tillhör flera olika grupper även om de ständigt är i rörelse, men en grupp definieras när gruppen själv anser att de är en grupp. Den sociala hälsan är av stor vikt i skolans värld och elever påverkas av en rad olika influenser såsom känslan av gemenskap. Även den nya tekniken gör att elever i skolan kan upprätthålla kontakter både utanför och innanför skolans upptagningsområde. Det finns en hel del fördelar med teknikens framfart, elever kan hålla en snabb och kontinuerlig kontakt med varandra. En av fördelarna är att möjligheten finns att träna sociala förmågor.

Den sociala hälsan kan vara svår för elever att definiera då elever i år nio har slussats fram genom livet med en, i vanliga fall, rak väg. Ungdomars dagliga liv utspelar sig på olika arenor, de rör sig mellan olika system såsom skola, kamrater, mediekonsumtion och fritidsaktiviteter. Barndomen är inte knuten till en viss plats. Dessa olika arenor medför olika erfarenheter, upplevelser, normer och värden. Detta kan göra att den sociala hälsan kan se ut på ett visst sätt i det egna hemmet till exempel men det kan se helt olika ut i skolan. Skillnader mellan flickor och pojkar är inte så stor i vår undersökning. Den enda skillnaden som uppkom var att flickor umgås med färre vänner och upplever sig nöjda så.

Pojkar däremot umgås med fler vänner och pojkarna upplever att de mår en aning bättre än vad flickorna gör. Poängteras bör att varken flickor eller pojkar upplever att de mår mindre bra i skolan. Flickorna har uppgett flest svarsalternativ av typen ”ganska bra, ganska viktigt och ganska stor utsträckning” i större utsträckning än pojkarna. Detta är intressant fakta och det kan finnas en rad olika faktorer som ligger till grund för den typen av svar.

Vi kan enbart spekulera i vad det kan tänkas bero på, en av orsakerna kan vara att flickor tenderar att värdera svarsalternativen annorlunda än pojkarna. Det kan däremot även vara så att flickorna faktiskt upplever sig må lite sämre än pojkarna. Detta skulle i så fall få stöd av den forskning som tidigare angivits där Statens Folkhälsoinstitut redovisar att flickor i högstadiet bedömer sin livskvalitet sämre än pojkar i samma ålder.⁹² Vi har sett det i tidigare forskning och vi ser det i vårt resultat men vi kan inte säga vad det beror på. Sammanfattningsvis så uppger både pojkar och flickor att de mår bra i skolan och att de flesta har ett stort socialt nätverk.

⁹¹ Bliding, 2004, s. 17

⁹² <http://www.sos.se/fulltext/111/2001-111-2/kap4.htm> 2009-05-15 kl 12:55

Vad eleverna väger in i begreppet social hälsa kan givetvis ha påverkat utgången i denna uppsats. Men ser vi till de siffror och resultat som vi har kan vi konstatera att det inte är några alarmerande resultat. Vårt resultat säger oss enbart hur det är i den undersökande skolan och vi kan inte dra några generella slutsatser men det ger oss ändå en bild över hur det kan tänkas se ut i liknande skolor runt om i Sverige.

Elever och lärare skulle tillsammans kunna arbeta med att förbättra den sociala hälsan i skolan. Om lärarna hade känt till hur eleverna uppfattar hur de mår hade de tillsammans kunnat försöka höja elevers sociala hälsa. Ett sätt vore att elever och lärare arbetar med social praktik som kan öka förståelsen och synen på varandra. Eftersom lärande kan ses ur ett sociokulturellt perspektiv där lärande ses som något som sker i ett socialt sammanhang, och där kunskap ses i den kontext det förekommer i.

Så att till exempel förstå lärande ur ett sociokulturellt perspektiv skulle elever och lärare arbeta med social praktik från en tidig ålder. De handlingar som till exempel uppstår när elever integrerar med varandra i klassrummet utgör en sorts social praktik. Även Vygotskij menar att all intellektuell utveckling har sin utgångspunkt i sociala aktiviteter och sammanhang och att människors handlande är situerat. Lärare och elever skulle kunna arbeta mer med normer, regler och förhållningssätt, eftersom de hela tiden i klassrummet är involverade i gruppsammanhang och sociala interaktioner.⁹³

⁹³Thornberg. 2006.

7. Relevans för läraryrket

Undersökningens relevans för läraryrket anser vi vara stor eftersom intresset för våra kommande elevers sociala hälsa kommer att vara en central aspekt i läraryrket. Elevers sociala hälsa i skolan och på fritiden kommer alltid att påverka både prestationer och elevers sinnesstämning i skolan. Det finns många elever i dagens samhälle som använder sig av Internet och mobiltelefoni för att kommunicera och umgås med andra. Men även om en elev har hundratals vänner på Internet kan eleven befinna sig fysiskt ensam framför till exempel datorn. På samma sätt kan det vara i en omvänd situation, en elev som inte trivs i skolan och inte har så många vänner kan ha ett otroligt nätverk på Internet. Det viktigaste för oss lärare och vuxna är att barnen mår bra och har vänner som bekräftar dem. Sedan om dessa vänner är flest till antalet i skolan, utanför skolan eller över Internet läggs det inga värderingar i. Det som är viktigt är att de har ett socialt nätverk sedan hur stort eller litet det bör vara är upp till var och en. Alla individer är olika och vissa trivs bra med att ha 1-4 vänner och andra känner ett starkt behov att vara bekräftad av många och ha ett stort socialt nätverk.

Att tillhöra grupper och att få respekt som den man är frågor som hela tiden uppkommer både i media och ute på skolorna. Känslan av att tillhöra något, att vara ett "jag" är oerhört viktigt för elever. Känner eleverna inte sammanhangkänsla anser vi att de inte heller har en speciellt god social hälsa. Dessa två komponenter fungerar i någon slags symbios med varandra.

För att förstå våra kommande elever är det av stor betydelse att vi förstår olika lärandeteorier för att få en förståelse i hur i människor lär sig och agerar med andra.

8. Förslag på vidare forskning

Förslag på vidare forskning inom ämnet skulle kunna vara att göra en undersökning där syftet är att se på skillnader och/eller likheter mellan olika socioekonomiska grupper. I så fall kan författarna använda sig av samma material men lägga till frågor som föräldrars akademiska bakgrund med flera.

En aspekt som vi har insett saknas i denna undersökning är att göra resultaten i SPSS, för att kunna se sammanhang och korrelationer i resultaten. I så fall kan samma enkät användas men själva införandet av data göras i SPSS istället för i Excel. På så sätt kan författarna få en bild på samband mellan exempelvis sin sociala hälsa och användandet av virtuella redskap.

Ett ytterligare alternativ till fortsatt forskning skulle kunna vara att bearbeta enkätfrågorna ytterligare för att få in flera dimensioner. Författarna skulle i detta fall kunna vara intresserade av att undersöka elevernas hälsa totalt, inte bara fokusera på den sociala hälsan. Dessutom skulle författarna kunna tänkas vara mer intresserade av problematiken utanförskap och mobbning.

Till sist skulle det även kunna vara intressant att fördjupa sig mera i den nya generation som ofta kallas för "MeWe". I detta fall skulle det kunna göras en undersökning ifall de som myntade begreppet har rätt i deras tolkning till dagens 80-talister.

9. Slutsats

Slutsatser fastställs utifrån vårt syfte och våra frågeställningar.

De slutsatser vi kan göra utifrån vår undersökning är att de flesta respondenter som svarat på enkäten upplever att de mår bra och att skillnaden mellan pojkar och flickor är minimal.

Eftersom undersökningen är av kartläggande karaktär, så kan möjliga faktorer som kan skapa social hälsa/ohälsa bara spekuleras i. Möjliga förklaringar till att respondenterna upplever att de mår bra och har ett stort socialt nätverk kan vara att de flesta använder sig av tekniker såsom Internet och mobiltelefoni, så stora nätverk kan bli ännu större. Samtidigt som eleverna upplever att de har ett stort socialt nätverk genom Internet och mobiltelefoni kan man uppleva att den fysiska kontakten med vänner inte behöver vara större bara för att de upplever att de har många vänner. Det är flest flickor som upplever att de har 3-4 vänner som de umgås med i skolan och detta kan peka på att flickor i större utsträckning än pojkar har ett fåtal vänner men som de står närmre. Enligt Angelöw & Jonsson uppstår grupper genom att olika individer med likartade intressen och mål möts antingen slumpmässigt eller ordnade former.⁹⁴ Fler resultat av undersökningen visar att eleverna inte skulle må bättre av att ha ett större socialt nätverk, de upplever även att den sociala gemenskapen i skolan i ganska stor utsträckning påverkar deras sociala hälsa.

Vårt resultat och diskussion bygger på enkätundersökningen där 69 elever i skolår nio deltog. Vår undersökning kan inte visa sig representativt för hela Sverige, men vi anser att vi kan se en tydlig antydning om hur det kan se ut. Eftersom den aktuella skolan som ligger till grund för undersökningen är av en homogen sociokulturell grupp kan våra resultat påvisa en vinklad bild av verkligheten.

⁹⁴ Angelöw & Jonsson. 2000.

Litteraturförteckning

Tryckta källor:

Angelöw, B & Jonsson, T. (2000) *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur

Antonovsky, Aaron. (1997). *Hälsans mysterium*. Finland: WSOY

Bliding, M. (2004). *Inneslutandets och uteslutandets praktik – En studie om barns relationsarbete i skolan*. Göteborg: ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGNSIS

Byström, Jan. (1978). *Grundkurs i statistik*. Natur och kultur: Örebro

Dahlgren, Peter. (2002). *Internet, medier och kommunikation*. Lund: Studentlitteratur

Giddens, Anthony. (2007). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur

Gilje, N., & Grimen, H. (4004). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Uddevalla: Mediaprint

Imsen, Gunn. (2006). *Elevens värld*. Oslo: Universitetsförlaget

Jacquemot, Nicolas. (2002). *Inkognito - kärlek, relationer & möten på internet*. Stockholm: Bokförlaget DN

Jerlang, Espen. Egeberg, Sonja. Halse, John. Jonasson, Ann, Joy. Ringsted, Suzanne. Wedel-Brandt, Birte. (2003). *Utvecklingspsykologiska teorier*. Stockholm: Liber

Lindgren, M. Lüthi, B. Fürth, T. (2007) *The MEWE Generation what business and politics must know about the next generation*. Stockholm: Bookhouse Publishing

Maltén, Arne. (2000). *Det pedagogiska ledarskapet*. Lund: Studentlitteratur

Nilsson, B. (2005). *Samspel i grupp*. Lund: Studentlitteratur

Stukát, Staffan. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Svedberg, Lars. (2003). *Gruppsykologi – om grupper, organisationer och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger. (2000). *Lärande i praktiken ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Bokförlaget Prisma

Södergård, Pia. (2007). *Virtuell gemenskap*. Åbo: Åbo akademins förlag

Thornberg, Robert. (2006). *Det sociala livet i skolan*. Stockholm: Liber

Thornberg, Robert. (2004). *Grupprocesser och social påverkan, socialpsykologi med fokus på skolan* Linköpings universitet: UniTryck

Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor:

Aftonbladet

<http://www.aftonbladet.se/wendela/article4961105.ab>

Hämtad: 2009-05-06 kl. 15.54

Dagens Nyheter

<http://www.dn.se/livstil/relationer/1.812372?rm=print> Hämtad: 2009-03-03 kl 10:30

Medierådet

Ungar och medier 2008

[http://www.medieradet.se/upload/Rapporter_pdf/Ungar & Medier 2008.pdf](http://www.medieradet.se/upload/Rapporter_pdf/Ungar_%20Medier_2008.pdf)

Hämtad: 2009-05-20 kl. 12:28

Region Skånes hemsida

<http://www.skane.se/templates/Page.aspx?id=129757> Hämtad: 2009-05-19 kl 10:01

Statistiska centralbyrån

http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_107242.aspx Hämtad: 2009-04-30 kl. 09:24

Vetenskapsrådet

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Elanders Gotab

<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

Hämtad: 2009-05-05 kl. 11.52

Enkätundersökning

Vi är två studenter som läser till lärare vid Göteborgs universitet. Vi är tacksamma för er hjälp och vi önskar att ni fyller i denna enkät så sanningsenligt som möjligt. Har ni några frågor är ni välkomna att ställa dem. Enkäten är helt anonym och svaren kommer att behandlas konfidentiellt.

Ett kryss per fråga om inget annat anges.

Enkätfrågor

1. Är du:

Kille

Tjej

2. Hur upplever du att du mår i skolan?

Mycket bra

Ganska bra

Mindre bra

Inte bra

3. Hur upplever du att dina sociala kontakter är i skolan?

Mycket bra

Ganska bra

Mindre bra

Inte bra

4. Hur viktigt upplever du att det är att ha många vänner i skolan?

Mycket viktigt

Ganska viktigt

Mindre viktigt

Inte viktigt

5. Hur många vänner upplever du att du umgås med i skolan?

1-2

3-4

5-6

fler än 7

6. Hur många vänner upplever du att du umgås med utanför skolan?

- 1-2
 - 3-4
 - 5-6
 - fler än 7
-

7. Hur många vänner upplever du att du har på internet?

- 1-2
 - 3-4
 - 5-6
 - fler än 7
-

8. I vilken utsträckning använder du sociala Communitys såsom t.ex. Facebook, LunarStorm eller Msn för att hålla kontakt med dina vänner?

- Varje dag
 - Några gånger i veckan
 - Någon gång i månaden
 - Mer sällan
-

9. I vilken utsträckning använder du mobiltelefon/Internet för att upprätthålla kontakten med dina vänner?

- Varje dag
 - Några gånger i veckan
 - Någon gång i månaden
 - Mer sällan
-

10. I vilken utsträckning upplever du din sociala gemenskap i skolan?

- Mycket stor gemenskap
 - Stor gemenskap
 - Mindre gemenskap
 - Upplever inte gemenskap
-

11. I vilken utsträckning upplever du att din sociala gemenskap i skolan påverkar din sociala hälsa?

- Mycket stor utsträckning
 - Ganska stor utsträckning
 - Mindre utsträckning
 - Påverkar inte alls
-

12. I vilken utsträckning upplever du att du skulle må bättre av att ha ett större socialt kontaktnät?

- Mycket bättre
 - Delvis bättre
 - Varken eller
 - Inte alls
-

Tack för din medverkan!

Hanna och Pia